

EDITORIAL

Vacacions, alguns descansen i uns altres no

El **valencianisme** s'ha agarrat en serio això de les vacances, o eixa és l'impressió. Ara en setembre vindran les presses, les carreres per a preparar moltes actuacions que haurien d'haver segut pensades en temps i acordades en amplitut; però bo, pareix que esta es la nostra manera de fer.

No aixina l'oficialisme pancatalanista. El conseller de **Educació i Cultura**, si atensem a la premsa, ha mostrat la seua generositat en eixes entitats que, baix el subterfugi de defensar o promocionar el "valencià", no fan més que contribuir a la desaparició de la nostra llengua. Dirigents i militants d'estes entitats diuen que lo que fan es descastellanisar-la; nosaltres ben bé sabem que lo que fan es catalanisar-la. La seua ridícula concepció sucursalista del poble valencià els du a renunciar a lo propi per a abraçar eixe projecte imperialista que fa cada dia més normal que es parle de "països catalans" sense ningun rubor i com si foren una realitat. No ho son, ni des del punt de vista social, ni cultural, ni lingüístic, ni per supòsit polític. Però el projecte està en marxa i si abans creixia gràcies a les milionàries inversions que arribaven des de **Catalunya**, ara se financien en milions trets de les bojaques dels propis valencians via impostos.

Volem recordar aci la denegació recent d'una subvenció a **Lo Rat Penat** i al **Casal Bernat i Baldoví**, la primera es de sobres coneguda, i la segona es una entitat absolutament involucrada en les falles, tant del **Cap i Casal** com dels pobles, i en les fogueres de **Alacant**, una entitat que es preocupa precisament per la promoció de la llengua valenciana en la festa, que contribueix, entre moltes altres coses, a engrandir-la sense perdre les essències. El fet d'usar una norma ortogràfica que s'ajusta a la llengua dels valencians es motiu de la denegació. L'excusa es no adequar-se a lo que dicta la **AVLI**. Però resulta vergonyos que deneguen subvencions per, com ells diuen, "escriure en faltes d'ortografia" mentre reguen en decenes de mils d'euros a associacions o col·lectius que primen estrangerismes i catalanismes mai utilitzats per cap valencià parlant, ignorant totes les recomanacions de la **AVLI** d'utilitzar el lèxic genuí valencià.

I, per supòsit, la **AVLI**, mirant cap a un altre costat; millor dit, mirant al **Institut d'Estudis Catalans** per a copiar automàticament totes les decisions que allí se prenen.

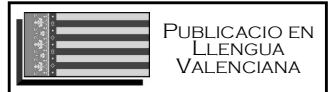
Llevat del conseller **Marzà**, a qui pareix que el seu obsessiu sectarisme no el deixa descansar, qui se diria que se troba també de vacances es el restant del govern valencià. Suponem que part de l'excusa de cert immovilisme serà imputable a que no hi ha govern de

l'Estat, o més bé el hi ha, però en funcions. Ya vorem si quan este tema se solventa **Puig** exigeix en la convicció deguda la **finançació** que nos correspon, reivindica com toca un **Corredor Mediterrani** que nos connecte en **Europa** i servixca de pas per a vertebrar el nostre territori unint de forma competent les grans capitals valencianes per a aprofitar les sinergies que es generarien; i vorem si aposta també per una via **Saragossa-Canfranc** que nos duga directes al cor del continent, si acaba la línia de metro paralitzada des de fa més de huit anys en **València ciutat**, si fa tot lo possible per a que el port d'esta capital no deixe de ser competitiu, com alguns pareix que vulguen; o si s'ocupa de les demandes dels **llauradors** i dels productes de la terra que, conreats en totes les garanties i exigències fitosanitàries, se queden en el camp perjudicats per aquells que entren en Europa de tercers països sense les mateixes exigències.

No estaria de més tampoc que clavara la mà i posara trellat en eixe pou sense fondo que ha resultat ser **àPunt**, la televisió creada pels qui acusaven de manipuladora a **Canal 9** i que han demostrat que al seu costat aquells eren uns aficionats. Per un altre costat, encara que pareix que ja no està de moda parlar del tema perquè no governen els d'abans, recordem que una de les banderes electorals dels qui ara ocupen carreers era dur l'**austeritat i la transparència** al govern; han passat ja més de quatre anys i els seus dels polítics i el número d'assessors i carreers de lliure designació no han deixat d'incrementar-se, i no només no han aprovat cap llei que de veres tracte d'acabar en les practiques indesijables, sino que son un fum d'actuacions gens netes i de casos d'enclufisme els que s'han denunciats. I acabem aci perquè en algun lloc hem de tallar una llista que en veritat se fa interminable.

Una chicoteta part del valencianisme hem seguit treballant en lo que nos comprometem fa casi un any. La **Declaració Valencianista de 2018** està a disposició de les entitats que convocaren el **Congrés Valencianisme 2018** per al seu estudi, aprovació i adhesió, i l'equip responsable ha continuat la tasca d'adequació de les ponències per a la seua publicació, de manera que algunes ja se poden llegir o descarregar des de la web del Congrès; llevat imprevists, en un temps breu el treball estarà complet i a l'abast de tot lo mon les 26 comunicacions presentades. Recordem que la web del Congrès es: **congresvalencianisme.com**.

Esperem que hagen fruit de les vacances i tornen en l'ànim renovat a participar d'este tan necessitat de recolzament com il·lusionant moviment que se diu valencianisme.

LA CITA

El govern no s'ha fet per a la comoditat i el plaer dels qui governen.

Comte de Mirabeau

SUMARI

- 1
• EDITORIAL: **VACACIONS, ALGUNS DESCANSEN I UNS ATRES NO**
- 2
• LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- FENT MEMORIA: **LA VALENCIANA ORDE DE MONTESA (I)**
- 3
• JOCS TRADICIONALS (XLIX): **A CANTAR: SILABES LLOQUES**
- SEMBLANÇA: **JOAN BATISTE GONZÁLEZ GARCÍA**
- RESENYA BIBLIOGRÀFICA: **LA SOCIETAT PINKERTON INTERNACIONAL: A LA BUSCA DE EL PAPO**
- FENT MEMORIA: **LA VALENCIANA ORDE DE MONTESA (I) (Continuació)**
- 4
• PASSATEMPS
- FAULA: **EL CEDRE VANITOS**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra col·lectiva, l'encarregat de la redacció final de cada article te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, però no de divisió, entre nosaltres.

AVIS

¿Per qué està encara llegint açò? ¿A qué espera per a fer fotocopies d'est eixemplar per a repartir entre amics i coneguts? ¡Vinga, va, va, va!

...

Mil perdons, però es tornar de les vacances i començar a estressar-nos.

ACTIVITATS CULTURALS SETEMBRE DE 2019

Trobarà més informació dirigint-se a les respectives associacions:

Convencio (Convencio Valencianista)
www.convenciovalencianista.org
cvalencianista@gmail.com

GAV (Grup d'Acció Valencianista)
C/ Julià Peña, 3. 46018 València C.
www.gav-valencianistes.com

INEV (Institut d'Estudis Valencians)
info@inev.org // www.inev.org

RACV (Real Academia de Cultura Valenciana)
C/Avellanés 26. 46003 València C.
Tel 963 91 69 65 // www.racv.es

Rogle
rogleconstantillombart@gmail.com

UNIVERSIDAD VALENCIANA DE VERANO. Aula d'Humanitats i Ciències - RACV. Del 2 al 13 de setembre.
▪ Del **2** al **6** Set. 19 h. Foment d'Agri- cultura, Indústria i Comerç. C/ Sant Francesc de Borja. Gandia. Entrada lliure.

XL Curs d'Història.

"Vicent Ferrer, 600 anys després "

Conferències de: **2 set:** V. Baixauli. **3 set:** A. Cabanes. **4 set:** J.L. Manglano de Mas. **5 set:** J. Fco. Ballester Olmos. **6 set:** B. Adam.

▪ Del **9** al **13** Set. De 20 a 21 h. Hotel Tres Anclas. Plaça de Gandia. Entrada lliure.

XV Curs de Ciències. Fco. González de Posada: "Cosmologia: Física y Teología".

Cinc conferències, una cada dia, i el dia 13, ademes, a les 21 h. **Presentació del llibre** de Fco. González de Posada: "Teología de la Creació de l'Univers i de la relació de Deu en la seua obra còsmica".

▪ **10** i **11** Set. Hotel Tres Anclas. S'admeten oyents previa autorisació.

Seminari d'estudi sobre art prehistòric

▪ **12** i **13** Set. Hotel Tres Anclas. S'admeten oyents previa autorisació.

Seminari d'estudi de llengües i epigrafia antigues

+Info: **RACV**

21 Set (dissabte) 10:30 h. Parc de Torrecremada (Aparcament). Denia.

TOTS ELS DIES 9. Homenaje a Antonio Montón (Antonio Cortis).

Visita a llocs emblemàtics de Denia.

+Info: **Rogle** i **Convencio**

24 Set (dimarts) 19 h. Centro Aragones. C/ Juan de Austria. València C.

DIA EUROPEU DE LES LLENGÜES. Recital poètic en diverses llengües.

+Info: **INEV**

29 Set (dumenge) Parc de l'Oest. València C.

FESTIVAL INFANTIL

+Info: **GAV** i **INEV**

Informem de que l'associació **Consociencia Valenciana** trague en el mes de juliol el primer número del seu boletí homònim. Els desigem el millor dels èxits en esta nova mampresa.

FENT MEMÒRIA

La valenciana Orde de Montesa (I)

Inicis

La **Orde Militar de Santa Maria de Montesa** va ser la més important de tota la **Corona d'Aragó**.

Per a conquerir **València** als sarraïns el rei **Jaume I** va demanar ajuda a la **Orde del Temple** i, conseguida la conquesta, per a compensar-los els va entregar un terç de la ciutat conquistada i moltes altres propietats. En 1312, el papa **Clemente V** dissol

l'Orde del Temple.

La seua desaparició supón un greu problema per al rei

Jaume II, puix

deixa sense guarnició moltes places fortes, castells i possessions dels seus territoris. Llavors, el rei proposa la creació d'una nova orde. El papa

Joan XXII accepta

i despacha la bula fundacional per la que passen a poder de la nova orde tots els

bens del Temple i els de **Sant Joan de l'Hospital** en el **Regne de València**. El rei

afegí ad eixe patrimoni la vila i el castell de **Montesa**, que eren de la seua propietat.

La finalitat de la nova orde era honrar a Deu, exaltar la fe catòlica i defensar el Regne de València i als seus habitants de les perilloses amenaces dels pròxims enemics de la fe cristiana. Respecte a lo religiós, es guiarà per la **regla de sant Benet** i en lo militar estaria baix el patrocini de la **Orde de Calatrava**. La fundació solemne té lloc el 22 de juliol de **1319**.

El centre espiritual de la nova orde s'establí en el **convent de Montesa** i el seu centre de govern en la vila de **Sant Mateu**. Estava formada per cavallers, professionals de la guerra. Hi havia graus entre ells, els clavaris i els comanadors. El **mestre** era la màxima autoritat i s'elegia en un **capítol** per votació entre els cavallers. Hi havia també monges, la missió dels quals era l'atenció espiritual dels cavallers. Tots eren religiosos i feyen els tres vots. Els clercs depenien del monestir de **Santes Creus**. Quan fallia un superior, es triava al seu successor entre els monges de dit convent. Cavallers i monges antepoïen al seu nom el tractament de **frey**.

L'orde mai va ser una host numerosa, mes be una milícia selecta. Respecte a bens materials, va aplegar a posseir quarantahuit viles, dèsset castells, sis torres i una iglésia, la **Archiprestal de Sant Mateu**.

Esplendor

L'orde va tindre catorze mestres, cobrint, entre tots, un espai de doscents xixanta huit anys, entre 1319 i 1587. Alguns mestres varen destacar entre els demés.

Frey Pere de Thous va tindre un maestrat de quarantaset anys i en la seua època es construí el convent de l'orde en l'interior del castell de Montesa. Va ajudar a **Pere II el Cerimoniós** en la guerra que

va mantindre contra els seus mig germans.

El seu successor, **frey Alberto de Thous**, quart mestre, va ajudar a Pere II a sofocar el tumult de la **Unió**. Durant el maestrat de **frey Berenguer March**, quint mestre, els membres

de l'orde comencen a ser armats cavallers. És necessari a partir de llavors provar nobleza en els aspirants; i per als clercs, lilegitimitat i neteja de sanc. Durant el seu mandat, el rei **Martí l'Humà** va integrar la **Orde de Sant Jordi d'Alfama** en la de Santa Maria de Montesa.

Romeu de Corbera, sext mestre, és elegit per mediació personal del papa **Benet XIII**, al qual era molt adicte. Capità de galeres, en 1421 participa en la batalla prop de **Pisa**, en la gola del riu **Arno**, en la que s'enfronten una armada aragonesa en una atra de **Gènova** i que es salda en la victòria de les armes d'Aragó. Del siti de **Marsella** (1423) s'endú les cadenes que tancaven el port i que hui se conserven en la

Capella del Sant Càlic de la **Sèu** valentina. Abandonarà a Benet XIII per a acabar en el **Cisma d'Occident**. **Gilbert de Montsoriu**, embaixador de **Alfons el Magnànim**, combat al seu costat en diverses campanyes en **Sicília** i **Nàpols**. Participa en ell en la batalla de **Ponza**, entre una

esquadra d'Aragó i una atra genovesa, que tingué lloc el 5 d'agost d'el 1435. Els genovesos varen derrotar als aragonesos, capturant al propi rei. En ell va caure presoner **frey Gilbert**.

Luis Despuig va ser mestre durant vintinou anys. Contemporàneu d'Alfons el Magnànim, **Joan II** i **Ferrando II**, participa en les campanyes de Sicília d'Alfons i actua com a embaixador seu. Intervé en tots els avatars del regnat de Joan II, el més

RUÏNES DEL CASTELL DE MONTESA

SANT MATEU. IGLESIA ARCHIPRESTAL

Continúa en la pagina 3

A cantar: silabes loques

Mes be es este un joc reservat per a dies de pluja o de fret, que es juga normalment reunits en casa o baix trespol per les vesprades, a boqueta nit.

Poden ser cançonetes conegudes o trampades.

Consistix en canviar les vocals de cada silaba de manera que en tota la canço nomes s'usa una vocal, i això se repeteix per orde des de la 'a' a la 'u'.

Una de les mes conseguides, que era cantada per tots a l'hora, era la següent:

“Quan Ferran VII usava paletó, ¡paletó!, usava paletó.

Quan Farran VII asava palatà, ¡palatà!, asava palatà.

Quen Ferren VII eseve peleté, ¡peleté!, eseve peleté.

Quin Firrin VII isivi pilití, ¡pilití!, isivi pilití.

Cuon Forron VII osovo polotó, ¡polotó!, osovo polotó.

Cuun Furrun VII usuvu pulutú, ¡pulutú!, usuvu pulutú”.

Aixina fins l'agotament o quan es feya hora de sopar.

ESCENA DE CHIQUETS,
DE RAFAEL BERENGUER

RESENYA BIBLIOGRAFICA

Tarazona, Paco

La Societat Pinkerton Internacional: A la busca de El Papo

Mosseguello. Castello, 2018 (358 pàgines)

Hi ha una tendència a pensar que una novel·la és un viatge. Un viatge que te transporta d'un punt A a un punt B, i tot lo que hi ha en el mig és aprenentatge. En este cas, en **La societat Pinkerton Internacional: A la busca de El Papo**, el viatge és real. I és real perquè la novel·la que nos presenta el nostre amic **Paco Tarazona** és el viatge de dos guilopos irreverents a través de la bloguesfera, pero també a través de **Chile**.

Dividit en dos parts, Tarazona compon un relat estratificat que pot llegir-se des de molts prismes: des del llibre d'aventura d'uns gamberros a l'ensaig antropogastronòmic de Chile, passant per un tractat de referències literàries o una simple novel·la entretinguda. En la primera part se nos presenten les vivències cibernètiques de dos paladins del mai valorat art de tocar els nassos, o lo que hui se coneix com a *haters*, que pretenen posar en el seu lloc a lletraferits de quinta fila que se pensen grans literats, llançant la seua prosa al món virtual a través de *blogs*. Aventures i desventures que donaran peu a l'aparició d'un personatge, mític i real a la vegada, conegut com a El Papo. La busca d'est evanescent personatge per terres chilenes serà el *leitmotiv* del viatge real que compon la segona part del llibre.

La societat Pinkerton Internacional: A la busca de El Papo és un llibre escrit per un gran lector, i això se nota en les referències més o menys velades que assaonen tot el text. Pero que no s'espante ningú, el text se llig perfectament sense conèixer totes eixes referències, perquè, per damunt de tot, la novel·la és una obra entretinguda i ben escrita.

Agustí Zacarés

Novetats en la pagina web del Rogle

Est estiu hem incorporat tres treballs mes en la pestanya Documents de la nostra web: www.rogleconstantillombart.com.

- **La Veloz-transport, un projecte de Constanti Llombart**
- **Regionalistes; pero valenciàns. Alocucio, per Francesch Costell Ferrer**
- **L'Acadèmia Valenciana de la Llengua: entre la sumissio i l'incoherencia, de Antoni Fontelles i Fontestad**

Joan Batiste González García

Parlar de **Joan González García** es transportar ràpidament el nostre pensament a un valencianiste de **La Safor**, naixcut en **Rafelcofer**, i vincular-lo a la seua volguda **Gandia**.

El passat dia 29 de juliol, quan contava en 69 anys, nos abandonà per a sempre este historic del valencianisme. Fon fundador del

GAV en la ciutat ducal alla pels anys 80; responsable de la creacio de **L'Esguerda** en els anys 90, associacio cultural valencianista en matissos mes nacionalistes i posicionaments mes progressistes, de la qual fon el president. El seu pis en Gandia era el lloc d'encontre i treball de molts valencianistes de la comarca, i aquelles reunions fructificaren fent que naixquen unes atres entitats germanes: **Vernissa** (Rotova), **Samaruc** (Xeraco)...

Molts el recordem en aquelles reunions d'associacions valencianistes quan es tractava de dur avant qualsevol iniciativa o realisar alguna activitat conjunta. Animos, franc i un tant provocador.

S'implicà en el moment en que se treballava per la creacio d'una delagacio de **Lo Rat Penat** en Gandia, projecte desgraciadament frustrat per part de la propia junta de govern de la centenaria entitat.

Mes recentment fon un dels cofundadors del partit **Accio Nacionalista Valenciana**, en el que militava.

Recordarem sempre el seu activisme i, des del Rogle, fem patent el nostre recolzament a la familia en moments tan difícils. Joan B. González. D. E. P.

PATRIMONI VALENCIÀ

La valenciana Orde de Montesa (I)

Ve de la pagina 2.

important d'ells, la guerra civil catalana entre 1462 i 1472. Es nomenat lloctinent en València. Durant l'exercici d'este càrrec va convocar en 1474 les justes poètiques que es varen publicar en el primer llibre imprès en **Espanya**, les **Trobes en lahors de la Verge Maria**. La primera trova va eixir de la ploma de frey Lluís, home que procedia de la baixa noblea valenciana i que havia aplegat a ser el més poderós del Regne, despuix del propi rei.

Felip Vives de Canyamás és elegit en 1482. El seu nomenament és revocat dos anys despuix pel papa **Sixt IV** al maniobrar el rei **Ferrando II** per a impondre la candidatura del seu cosí frey **Felip d'Aragó**, que va ser el dècim mestre de l'Orde. El mandat d'este es breu; participa en la guerra de **Granada**, en 1492, i, sitiand **Basa**, va trobar gloriosa mort als trenta anys. Llavors, el Capítul elegix novament a frey **Felip Vives**.

En 1480 l'Orde havia armat una galera per a acodir a la defensa de **Rodas**, sitiada per les forces de **Muhamad II**, conseguint fer fugir a l'esquadra enemiga. A pesar d'est èxit, les relacions en Ferrando II sempre varen ser males. El rei va presentar pleit a l'Orde reclamant el castell i poble de **Peníscola**, pleit que es va jujar i fallar a favor del monarca en 1488. **Felip Vives** mor enverinat en 1492; mai s'ha sabut quí pogué cometre el crim ni per qué.

Fernando Sastre Olamendi

Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.

1. Desorde, desconcert, confusio, especialment quan se produix una situacio inesperada i desfavorable.
2. Simi antropomorf, menys alt que el ser huma, de braços llargs i pel negrenc per tot el cos. Forma agrupacions i viu en el centre d'Àfrica.
3. S'aplica ad allo que va reduint el seu tamany, intensitat, etc. Una de les fases de la lluna.
4. Ofici que consistix en fer atifells d'argila; tambe s'aplica al taller a on se fan o a la botiga a on se venen.
5. Tocar llaugerament, refregar, rascar una superficie.
6. Mida de capacitat, encara en us en Valencia, que equival a vintiquatre barcelles, s'utilisa per a medir cereals i calç.
7. Trampa per a caçar animals.
8. Terreny baix i pantanos inundat per les aigües de la mar.
9. Forat chicotet fet en la roba i que servix per a passar un boto.

La solucio a peu de pagina.

PARAULES VERTICALS

1. Agarrar o subjectar en pinces.
2. Administrar un veri a una persona o animal en l'intencio de matar o causar un mal. Afegir una substancia nociva o toxica a un aliment, beguda, etc.

		1.		2.	
1.					S
2.		M			
3.			N		
4.				R	
5.		O			
6.			E		
7.				Y	
8.				R	
9.					U

RONDALLA

El cedre vanitos

Aixo diu que era un **cedre vanitos**, molt satisfet de la seua fermosura.

Plantat en mig del jardi, superava en alçaria a tots els demes arbres. Tan bellament dispostes estaven les seues branques que pareixien un **jagantesc canelobre**.

–Si en lo fermos que soc, donara ademes algun fruit –pensà–, cap arbre del mon podria comparar-se en mi.

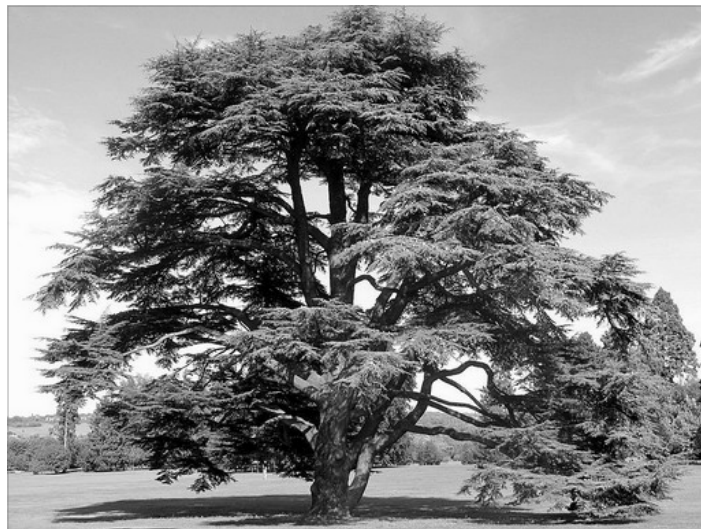
I decidi observar als atres arbres i fer lo mateix que ells. Per fi, en lo alt del seu cop, apuntà un bellissim fruit.

–Haure d'alimentar-lo be per a que creixca molt –se digue.

Tant i tant creixque aquell fruit, que se feu massa gran. El **cop** del **cedre**,

no podent sostindre'l, s'anà doblant i quan el fruit madurà, que era l'orgull i la gloria de l'arbre, este començà a tambalejar-se fins que se trencà pel mig pesadament.

iA quants homens, com el **cedre**, la desmesurada ambicio els arruïna!

Traduccio i adaptacio a la llengua valenciana d'una rondalla treta de la web: www.todopapas.com

GLOSSARI (paraula/ sinonims: definicio)

Canelobre/ caneler/ cirial/ flamer: pot aplegar als 40 metros d'alçaria, en tronc gros i dret, ramificat irregularment.

Soport movil o fix per a dur una o mes caneles. **Cop/ copa:** La part superior d'un arbre formada per un conjunt de rames i fulles.

Cedre: Arbre de diferents especies que **Jagantesc/ jaganti/ colossal/ imponent:** Molt gran.

Vanitos/ petulant/ cregut/ presuntuos: Que te vanitat, que desija ser admirat i lloat per un alt concepte que es te dels propis merits.

Solucio:

Verticals: 1. PINÇAR 2. ENVERINAR

1. DESORI 2. CHIMPANSE 3. MINVANT 4. CANTERERIA 5. ROÇAR 6. CAFIS 7. PARANY 8. MARENY 9. TRAU

I RECORDA... La nostra primera paraula es **pinçar**. Està **pinçat** allo que està agarrat en pinces. Una **pinça** es un instrument de diferents formes, en dos extrems que s'ajunten per a fer pressio sobre alguna cosa i subjectar-la; a sovint s'utilisa la seua forma en plural, **pinces**. En Medicina s'aplica la paraula **pinçament** per a referir-se a la compressio d'un orgue o part d'ell, generalment un nervi, entre dos superficies ossees. Eix. *En unes pinces he pogut traure-li l'astella del dit. / No puc alçar pes porque tinc un pinçament en l'esquena.*

La nostra segona paraula es **enverinar**. Un **veri** es una substancia nociva que, introduïda en un organisme per qualsevol mig, pot provocar greus alteracions o inclus la mort. Es **verinos** allo que conté veri en la seua naturaleza. Està **enverinat** allo o aquell que ha segut danyat pel veri. L'accio i efecte d'enverinar es un **enverinament**. Un **enverinador** es la persona que enverina. Eix. *Les armeles amargues son verinoses en alguns animals porque contenen cianur. / La fabrica de productes quimics ha enverinat les aigües en un vertit toxic.*